

ČESKÉ ZPĚVY

Nad vlastí teskním
o světlé hodiny,
a hypnotizován
tou sladkou vidinou

Lež jarní slávy
šly světlou pokojnou,
smil, a myšlenky
však svobodou byl

Nikdo ho neviděl
mír cudně mu
byl člověk svobodný

Tu světlo
a síla pronikla
Tu náhle
a ve tmě vstoupila

Čas hrůzy
a jeho cizí
že teplý mír
když se svítla

Tam
do tén
— Nu
však je

PROLOG

Nad vlastní teskníci kdes vysoko jsem snil
o světlé hodině, jež čeká za horami,
a hypnotizován můj zrak se okouznil
tou sladkou vidinou nad pozemskými tmami.

5 Lesk jarní slavnosti a květů přívál dlouhý
šly světem pokojným, kde člověk pracoval,
snil, s myšlenkou se rval, měl vášně, smutky, touhy,
však svoboden byl vždy a na své půdě stál.

10 Nikdo ho nemánil a nesliboval mu,
nikdo ho neškrtil a nezabíjel zvolna,
mír cudné moudrosti mu oteplil i tmu:
byl člověk svoboden a země byla volná.

15 Tu světlou vidinu jsem všemi smysly vpíjel
a síla proudila v mé tělo uvadlé...
Tu náhle zhaslo vše, tam dole pláč se svíjel,
a ve tmě vedle mě se chechtal kdosi zle.

20 Cos hrubě zpupného v tom smíchu zvučelo,
a jeho cizí řeč, ta zněla násilnický,
že teplý růměnec mi stoupal na čelo,
když se mě drze ptal, co značí pláč ten lidský.

Tam pro svou chudobu je člověk na kříž vbíjen, —
do temna zíraje jsem zasmušile děl.
— Nu ovšem, — zasyčel jak vítr v šerý říjen, —
však ještě něco snad jsi v pláči uslyšel! —

Tam pro svou myšlenku je člověk na smrt štván, —
 já šeptal, on se smál: — Máš pravdu! A nic více? —
 Dál do tmy naslouchám a vidím český lán
 a náhle chvěji se, mně žár se žene v líce:

— Pro věrné češství své ran snáší na tisíce! —

Politická píseň ošklivá je píseň,
ale ošklivější stokrát politika,
která jako slizká, zelenavá plíseň
do masa a kostí podloudně nám vniká.

5 Od zelených stolků, z ministerských síní,
ze shrbených fraků podloudně se plíží,
rozkládá nám krev a mrzáky z nás činí
ve městech i na vsích, na statku i v chýži.

10 Jako sirup má být úsměv naší tváře,
z vosku čiperného naše energie,
aby panský lokaj milostivě záře
mohl poplácati sehnuté nám šíje.

15 Šíje poplácati, pánu vyříditi,
že jsme dnes už zcela slušnou společností,
že se dokonce nám může předhoditi
pár těch vedle zbylých, ohlodaných kostí...

20 Politická píseň ošklivá je píseň,
ale někdy na rty slétne náhle sama,
když tě k zadušení teskná škrtí tíseň
a vše zdá se navždy mizet pod rukama...

Jsme jako stádo někdy, nevím čeho,
jen to vím, že nás opatrně pěstí
pro maso, tuk či vlnu; ode všeho
snad potřebují trochu k svému štěstí.

5 Tak opatrně drží nás, že kdosi
již liboval si, jak jsme nasyceni.
Nu, to je pravda: nechodíme bosi
a o pár drobtů nikdy nouze není.

10 Na svobodu se zapomnělo rádo,
řeč patetická pro útěchu teče...
Jsme zkrátka vzorné, bohabočné stádo
a rentuje se každá o nás péče.

15 Psů smečka dobrácká nás hlídá věrně.
Když nízko žlab, je dobrá také služba,
tvor pozitivní nezří pak nic černě
a sloužit, sloužit stálá jeho tužba.

20 Psů smečka běhá, před hloupostí chrání
a vlky nenasytné z cesty plaší...
Tu zejména jsme dobře obstaráni:
Ti psi jsou z nás a krev jsou krve naší.

Jak ozvěna v skalách zasněných
 cos v bytosti naší dříme.
 A je to více než pohádka,
 co za sebou v dáli zříme.

5 Starého nadšení vroucí proud,
 žel, v srdci skrytý až na dně.
 Kontinuita sil velebných,
 žel, udupávaná zrádně.

10 Snad bychom chtěli se opět vzdát
 krásným a dobrým svým pudům,
 zkrušenou hrdost svou pobodnout,
 rozmachu dopřáti údům,

15 silou a mládím si zahýřit
 a bez všech cavyků ránu
 oplatit ranou, jež zabíjí
 za urážku, drzost, hanu.

20 Snad bychom chtěli... A jisto je,
 že bychom mohli a měli.
 Jen odvahou vzroste síla v nás
 a jiskra ve plamen skvělý.

Však sotvaže hne se svědomí
 a my se rozpomínáme,
 krev vznícenou, oheň ve zraku
 a ruku zdviženou máme,

25 pár frází rozšafných postačí
 ukrotit hněvy a blesky:
 vůdcové zastrčí odměnu,
 a národ chce býti hezký.

Zvykli jsme všemu již. Lhostejný lokaj
do uniformy se zapíná.
K čemu jsou na světě sliby a fráze,
výměna názorů u vína.

5 Vzkřikne kdos bolestně: Berou nám děti!
Mrazivé ticho hlas uškrtí.
Tiši a neodporující zlému
necháme uštvat se do smrti.

10 Zaúpí žena. Jí odvedli muže,
protože myslit se odvážil.
Čtrnáct dní v novinách píše se, tiskne.
Protesty zbyly. A mrtvý zbyl.

15 Políček nový nás na tváři pálí.
Chapadla zpupná se vzpínají.
Tábory hučí... V livreje staré
noví se ženou zas lokaji. —

20 Zvykli jsme všemu již. Lhostejný lokaj
do uniformy se zapíná.
U řeky zelené směje se drze
frivolní nevěstka Berlína.

Naše barva červená a bílá,
 napřed červená však a pak bílá,
 napřed vzpoura krve potupené,
 požár češství, jež se k cíli žene,
 5 bouřný síly vzrůst — a potom síla
 klidná, cudná, jistá zdarem díla — —

Naše barva červená a bílá...
 Barva. Nic víc. Jarní chybí síla,
 jaro u nás cítí jenom v říji
 10 s hlavou skleslou, se sehnutou šíjí
 čeští lidé, pozitivní lidé.
 Sláva diplomatům! Zdráv buď, klide!

I ta barva již cos vybledlého.
 Kocovina z počínání všeho.
 15 Krev je mdlá a čest je pokálena,
 na prodej s ní chodí jako žena,
 ne však z bídy — z přesvědčení, klidni,
 k Římu dnes a zítra zase k Vídni.

Silná vůně táhla vzduchem,
 v městech atmosféra žhnula,
 nepochopitelným vzruchem
 srdce mladá zaplanula,
 5 rudý reflex padl v stín;
 věčný sen se zdál být skutkem,
 navždy zhroucen prestol sešlý..!
 V městě českém, starém, prudkém
 rebelanti dva se sešli,
 10 Havlíček a Bakunin.

Člověk český člověk hodný,
 duše protná, měkká, bílá,
 které dáno, by v čas vhodný
 svému lidu zazářila,
 15 svítila po celý věk;
 konstituční, míru lačný,
 s vírou v zákon, v mrav a řády,
 a jen trochu uštěpačný
 před Římem a před úřady,
 20 dobrákem byl Havlíček.

Člověk ruský, ten byl jiný.
 Vášnivě se vrhající
 ze zločinů ve zločiny
 Evropou šel s ohněm v líci,
 25 plný nebezpečných vin;
 hlásal revoluci mstivou,
 nesmyslné ideály,
 plamenem byl, vzpourou živou —
 ale vlády se ho bály:
 30 zločincem byl Bakunin.

Střetli se... A přešla léta.
Český člověk, duše bílá,
byl si věren: zloba kletá
pomalu ho popravila,
85 nedožil svůj mužný věk.
Odvezli ho do Brixenu
jménem zákona a krále.
Zabilo to jeho ženu,
dceru možná... A tak dále.
40 Zákony ctil Havlíček.

Zato Rus šel dále světem,
plamen mocný, vůle divá,
hýřil silou, zvůli, vznětem;
bouře kolem něho zpívá
45 dlouho, dlouho do šedin.
Nezkřivili mu ni vlásku;
zlobu s úroky jim vrátil.
Svoji ke svobodě lásku
mučednictvím nezaplatil:
50 Zločincem byl Bakunin.

Šedesát let jsme se postili věrně,
to kvůli zlatému svému prasátku.
Víra je víra. Dosavad věříme
v tuhletu dojemnou starou pohádku.

5 Víra je víra. A sliby jsou sliby.
Píliře života politického.
Jen lůza má heslo: Z ručky do ručky!
Je nedůstojné člověka moudrého.

10 Pevni jsme ve víře, v zákonech, v právu.
Co se nám zlého může přihodit?
Na pozitivní stojíme půdě.
Což nás i odtud mohou vyhodit?

15 Šedesát let jsme se postili věrně,
i dál se budeme věrně postiti.
Svědomy čisté je nade vše přece.
Necudně jiní se mohou sytiti.

(Vánoce 1908)

5 Hlava je nemocná ze všeho toho.
Z vražedných ovzduší odejdi, noho,
na duchu hlodá ten zločinný stín.
Posvátná místa jsou v kramářů rukou,
na místech proklatých rodičky mukou
vyznamenaný teď pyšní se syn.

10 Prohráno vše je zas, tak jako vždycky.
Na prsou cetku má mrzáček lidský,
v kapse má diety, v uších zní dík.
Fraška je u konce, šašci jdou domů;
pro radost voličů hromádku hromů
vymiškováný si vymýšlí býk.

15 Mile si oddechli v dunajském městě,
lacino koupili zaťaté pěstě.
Lacino? Zadarmo dostali vše.
Vědí a cítí, že z rukou těch vůdců,
otrlých, sytých a prodajných svůdců,
mohou chtít vše a dostanou vše...

20 Hlava je nemocná, horko je z toho.
Odvrať se, zraku můj, odejdi, noho:
Blázen, kdo uvěří v nový tu den!
Navršme valy, byť dlaněmi svými,
to mezi sebou a malomocnými,
tu ať je síla, tam zbabělost jen!

25

Nevěřme nikomu na světě širém,
pole svá nedejme zarůsti pýrem,
(8001) před jedem chraňme svou mizu a krev!
Jsme-li však ztraceni? Národ náš má-li
vůdce, jichž hoden? Ať minulost spálí,
30 lokaje vmaluje tam, kde byl lev!

30

By ani studem již nevzplála krev.

(1909)

5 My s právy nezadatelnými
 a s historií, která slávou dýše,
 my s ministry úctyhodnými,
 s poselstvím ve sněmích a v radě říše —
 kdože děl: bychom radš doupě zmijí byli,
 jež, drze kopnuty, by se postavily
 a uškly?

10 Jest přece pouhý plaz jen zmije
 svobodu milující a slunce strání,
 jak volné zvíře každé pro sebe jen žije
 a napadena brání se, nu, brání:
 neb svobodu že miluje a slunce svoje,
 tož neutíká, když jde o ně, z boje
 a bije.

15 Ale my nejsme plazi, rod jsme lidský,
 Římem a Vídní dobře vychovaný,
 vzdělaný kulturně, vzdělaný politicky
 a zvyklý na políčky, na kopance, rány.
 20 My nepotřebujeme jedu v zubu žádném,
 vždyť nesvědčí o karakteru řádném,
 o ctnostech.

25 A proto k historické slávě
 a k nezadatelným svým právům
 ministry máme pracující hravě
 a poslance, již příkladem jsou davům.
 A co nám chybí ještě, to se nám již chystá:
 ta trocha škol, pod nohou půda jistá,
 Svoboda!

Naši duši holubičí,
humanitu hlásali,
celou jednu generaci
vzali nám...

5 Byly doby procitání
z opilství a kocovin,
rykem frází otupený
probouzel se mozek náš,

10 do hloubky a k pravdě blíže
spěchali jsme vášnivě,
vzmachem ducha prožili jsme
stará léta zaspaná,

15 dvojnásob jsme náhle žili,
prolezli vše s pochodní,
tryskalo to u nás mocně
z tisícerych pramenů;

20 v říši dvojhlavého orla,
jenž má mozek slepičí,
stáli jsme tu náhle mladí
s pílí, vášní, zápalem;

na koruně zaprášené
jediný, my, drahokam,
jenž na slunci ještě zářil
leskem nevypůjčeným...

25 Čím jsme se jen mohli státi
v krásné chvíli zápalu
s touto jednou generací,
plnou šťáv a plnou míz,

30 kdyby byl duch, jenž tak mužně
bádal, boural, budoval,
stejně vášnivě a mužně
na nejhorší frontě stál,

35 kdyby s dravým násilnictvím
evropského pochopa
právě jako s násilnictvím
vesele byl zatočil,

40 oko za oko, zub za zub,
dva výpady za výpad,
když se jedná o život náš,
o zem, jazyk, potomstvo...!

Zatím duši holubičí,
humanitu hlásali,
celou jednu generaci
vzali nám...

„— Rozpusťte armády, přelomte pušky,
bodáků užijte na poli;
dříve či později přijde ta chvíle
tak jak tak, dělejte cokoli!“

5 Slyším a věřím a ruce rád přidám
k jarní té setbě, jež vyklíčí;
sejeme stromy, jichž koruny mocné
národům pro klid se vytýčí.

10 Hluboko v srdcích těch, kdož se rvou těžce
s myšlenkou, s hroudou a kladivem,
pletou se věnce již pro lidský svátek
po věku nadevše tesklivém.

15 Ale den veliký nepřišel ještě,
hodina dvanáctá není tu:
nepřítel pokoje kuje své meče
a zpučnost jeho je v zenitu.

20 Šíleným sobectvím opilý národ
cení své kovové čelisti,
studená chapadla vztahuje světem
za každou žena se kořistí.

A my tu, bělostně kvetoucí třešeň,
rostoucí pro rudé ovoce,
chapadla cítíme u paty kmene,
za nimi chřestí to divoce.

25

Zblízka my vidíme, hmatáme přímo,
cítíme vlastním svým na těle,
čí jsou to ruce, jež ochotně rdousí,
oloupí soka i přítele.

30

Víme to, cítíme: Zasetí jarní
i kdyby vzklíčilo, uvadne,
dokud se nevztýčí pravice dějin
a s pěstí zaťatou nepadne

na hlavu obludy, pouštějíc žilou
šilenství zpupného násilí...

35

Až dotud muži jen hněvem svým kojí
všechna svá humánní úsilí.

Té naděje vzíti si nedáme
od kulichů všelijakých,
že jedenkrát ruce si podáme
i přes hlavu tyranů svých.

5 To uprostřed svobodných národů
my volní — co národ, to brat!
Pak do služeb velikých přerodů
své síly dá každý a rád.

10 Pod povrchem zločinných rozporů
již rodí se vzpoura a soud;
hrom udeří v poslední závoru,
pěst přerazí poslední z pout.

15 Té naděje vzíti si nedáme. —
Než přijde však bratrství den,
těch pravicí po právu zhrdáme,
jichž levice škrtí nás jen.

Bůh, jenž dal růsti železu,
 ten rabů nechtěl míti —
 A proto vy jen hledíte
 kdekoho porobiti.

5 A proto vaše zpupná řeč
 zní hrozbou jen a hanou;
 sejete mračna zlověstná
 nad zemí požehnanou.

10 Kdo seje vítr, mračna zlá,
 vy víte však, co sklídí —:
 nemáte úcty po světě,
 nemáte lásky lidí.

15 A když i hladký diplomat
 o odvetě dnes mlčí,
 jsou méně trpělivi ti,
 kdož dravé zuby vlčí

20 ve vlastním těle cítí již
 a vlastní děti brání...
 Pak ani železný vás bůh
 z té bouře nezachrání!

Kdybychom měli to, co vy,
 bohatství, sílu a říši,
 nekovali bychom okovů
 a rozletěli se k výši.

5 Přesilou ducha jsme dobyli
 všeho, nač můžem být hrdi;
 nám nikdo ruky své nepodal
 a všichni zůstali tvrdi.

10 Krok za krokem vpřed jsme drali se
 a nemohla růsti nám křídla;
 za prudší rozmach krev naše
 byla by na dlažbě stydla.

15 A přece jsme šli a rostli jsme,
 a přece jsme hlavu zdvihli,
 na rukou, na nohou spoutání
 ke světlu jsme oddaně tíhli.

20 Což teprv kdybychom svobodu,
 sílu a bohatství měli!
 ...A kdyby nebylo jedů v nás,
 jež po vás jsme podědili!

Kdo prudká křídla má, ať letí
 přes hranice a vody,
 tam, kde se vzpíná modré horstvo
 a hučí oceán:
 5 bez křídel není cesty světem
 do říše nové shody,
 a špatně žil, kdo nevyužil
 letu, jenž byl mu dán.

Kdo statná křídla má, ať pluje
 10 nad oblaka a hory
 a provokuje nebes ticho
 svou touhou předčasnou;
 bez křídel není smíru s věčnem
 pro pozemšťelé tvory,
 15 je blažen člověk, pochopí-li
 zpěv světů duší svou.

Kdo velká křídla má, ať prchá
 za břehy těsné vlasti;
 je velký svět, však dosti malý,
 20 by dobýti se dal.
 Kdo umdlí, spadne, roztříští se,
 však výšek poznal slasti,
 a kdo je silen, ten se vrátí,
 by doma bojoval.

25

Kdo prudká křídla má, toť mládí,
toť jeho vzdor a hrdost,
toť jeho naděje a víry
zelený věčně list —

30

však muž má míti pevné nohy,
za leskem oka tvrdost
a na svém místě pevně státi,
oh, pevně státi čist!

EPILOG

Oh, smutná vlasti má, kde tolik toho vadne,
co slibovalo nám ty nejkrásnější květy,
co slibovalo květ i zdravé plody ladné,
jichž míza posílí pro boje, skutky, vzněty, —

5 oh, smutná vlasti má, je někdy tolik žalů
nad tvými lukami a poli, vrchy, lesy,
že smutek do duše a chabost v život svalů
se plíží tesklivě, až člověk hlavu svěsí.

10 A příliš černě zří pak osud země malé,
kde prsty římské lži tak nelítostně kradly,
kde z pohraničních hor zní skřeky neurvalé,
řeč impéria, sen o národech, jež padly;

15 kde národ zbitý kdys na opukové pláni
tak nerad procitá pro život velkých cílů,
má jedy v krvi své, jež promluví brání,
má vůdce zbabělé a karaktery z jílu.

20 A přece v jasný den, kdy slunce proudy sladké
nám lásku k životu a víru v lidi vrací,
to naše bytí zlé se nezdá z půdy vratké
a beznadějně růst pro bezúčelnou práci.

Nad mrtvá poupata se květy plné týčí
a svrasklé padavky ve šťastném zrání mizí;
pod všemi mlhami to po životě křičí
a z mnoha zřítelnic rád plamen šlehne ryzí.

Přes všechna váhání, přes prodajnost a zrady
strom roste v kořenech, strom roste ve větvoví...
Že ve tmách ztracen cíl? Že nevíme si rady?
Toť světa choroba. V tmách den však blýská nový.

Snad cíl nám velký dá a o cestě nám poví.